СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 237. Джерзі Ситі, Н. Дж., четвер, 12-го жовтня 1939. No. 237. Jersey City, N. J., Thursday, October 12, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПЕРША ПЕРЕМОГА ДЛЯ УРЯДУ В СПРАВІ ЗМІНИ ЕМБАРГА

ВАШИНГТОН. — Перша проба сил між прихильниками уряду й зміни невтральностевого закону відбулася в сенаті, коли під голосування поставлено внесок сенатора Тобія, щоб розлучити справу заборони вивозу зброї до воюючих країв і справу купна продуктів за готівку. Тобі належав до противників уряду і був „ізоляціоністом". Його внесок здобув тільки 26 голосів. Проти було 65. З цього можна заключати, що зміна невтральностевого закону й знесення заборони вивозу зброї таки в сенаті перейде. Передбачають, що до голосування і до остаточної зміни прийде під кінець наступного тижня.

ПРОЄКТ ГУВЕРА В СПРАВІ ЕМБАРГА.

НЮ ЙОРК. — Бувший президент Герберт Гувер подав до відома свою думку в справі зміни невтральностевого закону. Він сказав, що ні теперішній невтральностевий закон, ні той, що його пропонує уряд, не є зовсім добрими засобами, щоб урятувати Америку від війни. Ця загроза буде тривати і проти неї все треба бути на осторожності. Гувер говорив, що найкраще буде, колиб конґрес змінив цей закон у той спосіб, щоби було дозволено продавати зброю й амуніцію воюючим краям, але лиш таку, якої треба для оборони краю, а не для нападу. Отож хай буде заборонений продаж бомбовиків і бомб, зате дозволений продаж відбиваючих літаків та протилетунські гармати. В той спосіб Америка збереже свої моральні засади, говорив Гувер. Бо бомбовики вироблені в Америці, а також бомби, не будуть убивати в Европі жінок та дітей, без огляду на те, до котрого народу вони належать.

ПРЕЗИДЕНТ НЕ БУДЕ ПОСЕРЕДНИЧИТИ.

ВАШИНГТОН. — На пресовій конференції президент Рузвелт сказав газетярам, що в тому нема ні тіни правди, що він буде посередником між алянтами та Німеччиною в цілі їхнього замирення. Щоб можна було про таке подумати, говорив він, то треба, щоб наперед ті держави, що бажають його за посередника, вислали до нього офіційне запрошення. А такого запрошення від нікого не було, говорив він. Щодо газетних вісток, головно натяків німецької преси, то, президент сказав, він має настільки розуму, щоб тих речей не брати поважно.

ГОЛ ЩЕ РАЗ ЗАПЕВНЯЄ ПРО АМЕРИКАНСЬКИЙ МИР.

НЮ ЙОРК. — Секретар Кордел Гол виголосив на конґресі представників міжнародної торговлі промову, в якій іще раз підкреслив наміри уряду вдержати за всяку ціну мир в Америці. Ціла нація рішена вдержати мир, говорив він, і можна сподіватися, що це нам усім вдасться зробити. За те він дістав від приявних щедрі і довгі оплески.

ПРОФЕСОРИ УНІВЕРСИТЕТІВ ПРОТИ ЕМБАРГА.

НЮ ЙОРК. — На розісланий до всіх директорів університетів і визначних професорів квестіонар у справі заборони вивозу зброї до воюючих країв, 90 відсотків відповіли, що треба змінити теперішнє ембарго, себто заборону вивозу зброї і амуніції. Це беруть як знак, що всі думаючі люди в Америці є за зміну теперішнього невтральностевого закону.

ЗАКИДАЮТЬ „ТОТАЛІЗМ" НАФТОВИМ КОМПАНІЯМ.

ВАШИНГТОН. — Перед економічним комітетом зізнавав бизнесмен Арнолд Крафт, що є управителем багатьох газолінових стацій. Він твердив, що великі газолінові компанії поступають „тотально", немов диктатори, в бизнесі і ріжними способами витискають усіх дрібніших бизнесменів із газолінових стацій. Малі не всилі конкурувати з ними. Коли його питали, як на це зарадити, він відповів, що треба заборонити великим компаніям дрібний розпродаж ґазоліни.

ПАНІ РУЗВЕЛТ ВИЯСНЯЄ.

ВАШИНГТОН. — На закиди свідків перед комітетом Даєса, що пані Рузвелт принимала комуністів у себе на чаю й опісля вони використовували це для своїх комуністичних цілей, пані Рузвелт відповіла, що приймала три роки тому групу делеґатів від конґресу молоді. Тих делеґатів вибрав конґрес, так, що вона не знала наперед, хто вони. Але колиб навіть була знала, що серед них знаходяться комуністи, то булаб таки приняла їх гостинно. Бо комуністична партія, говорила пані Рузвелт, є леґальною орґанізацією, тому не підлягає ніяким шиканам з боку властей. Коли закон її толерує, то мусять толерувати її люди, що стоять на сторожі закону.

ПОМЕР КАТ НЮЙОРСЬКОГО СТЕЙТУ

НЮ ЙОРК. — Маючи 65 літ, помер природньою смертю Роберт Еліот, що впродовж своєї 15-літньої служби в ролі „ката", себто електричного екзекутора, на приказ влади позбавив життя коло 400 кримінальників. Серед славніщих злочинців, що згинули з його рук, були — Ричард Гавптман, що сходив і позбавив життя малого Линдберга, Рут Снайдер і Грей, які вбили чоловіка першої, Сако й Ванцеті, та інші. Еліот, хоч мав страшну службу, був лагідним і добрим чоловіком. Його родичі готували його замолоду на релігійного проповідника. В часі своїх останніх двох літ життя він писав книжку, в якій зібрані враження з його служби.

СМЕРТЬ 3 ЛЮДЕЙ ВІД ВИБУХУ В КРАВЕЦЬКІЙ КРАМНИЦІ

У робітні одного кравецького варстату, що займається передовсім чищенням одіння, а міститься в сутеренах дому 127 Іст 23. вул. в Ню Йорку, скоїлась у вівторок злоудина експльозія, в наслідок котрої на місці згинули 3 особи, а 24 інші були поважно ранені. Вибух розвалив стіни сусідніх крамниць і обсипав прохожих відломками стін. Між убитими вибухом є 29-літній завідувач крамниці. Інші вбиті це прохожі. Між ними є 13-літній хлопчина.

Причиною вибуху була протічна в збірнику газу та вивари з машини до чищення одіння.

І МОЗЕС ПОСТУПАЄ ПО ДИКТАТОРСЬКИ

НЮ ЙОРК. — Група громадян, що живуть в околиці Вашінгтон Скверу в Ню Йорку, розглядала плян паркового комісара Роберта Мозеса в цілі відновлення і зміни цього парку. Вони ствердили, що плян цей покалічить давню красу парку. Але в проекті було досить безпардонно сказано, що коли їм цей плян не подобається, то всеодно це не матиме ніякого впливу на рішення Мозеса. Це громадян обурило і вони назвали таке поступовання „диктатурою". Остаточно плян цей таки „принято".

„ВИБОРИ" В БІЛОРУСІ 22. ЖОВТНЯ

МОСКВА. — Москва проголосила вибори на загарбаних білоруських землях на день 22. жовтня б. р. Ціль виборів звернена в першу чергу на те, щоб вони вибрали законодатне тіло, яке проголосилоб формально прилучення тих земель до СССР.

ДВА ДНИ ПОДЯКИ, ЧОМУ НЕ ДВА РІЗДВА?

Анна Морі, 7-літня дочка прокуратора повіту Вудбері, в стейті Айова, наслухавшися багато про пропозицію президента Рузвелта перенести дату Дня Подяки й заведення в деяких стейтах двох дат на це свято, написала до президента письмо, в котрім піддає йому думку встановити два Різдва.

ЛІТНЯ СПЕКА НЕ ВПОРУ

Бюро погоди занотувало у вівторок, 10. жовтня, небувалу спеку. В Ню Йорку в той день термометер досягнув температури 86 ступнів Фаренгайта. Рекорди бюра погоди показують, що це найвища температура в цей день за останні півсотню літ. У Вірджінії й Меріленді температура переходила 90 ступнів.

КЛОПОТИ ГОТЕЛІВ ЧЕРЕЗ ПАМЯТКИ

Союз Пенсилвенійських Готелів обчислює, що готелі в Америці тратять річно принаймні міліон долярів через те, що готелеві гості в погоні за памятками з побуту в готелях забирають зо собою найріжніші вартісні речі.

УПАВ ЛІТАК

По дорозі з Баранквілі до Боготи, в південно-американській републиці Колюмбія, впав німецько-колюмбійський літак „Юнкерс". Згинули 5 осіб.

КАНАДА ОБМЕЖУЄ ВИВІЗ ЛОСОСИНИ

Канадійський уряд заборонив унаслідок війни вивозити свіжу лососину з Бритійської Колюмбії. Заборону заведено на пропозицію уряду Бритійської Колюмбії в цілі зауховання цього мяса для вжитку Бритійської Імперії.

ЗГИНУЛИ НА „АТЕНІЇ" СІМ ПОЛЬСЬКИХ ГРОМАДЯН

ЛОНДОН. — Між 120 особами, яких вважають загинулими з приводу затоплення корабля „Атенія", є 7 осіб, що мали польські пашпорти. Імен осіб не проголошено.

ВЗИВАЮТЬ ДО ОПОРУ ЧЕРЕЗ РАДІО

ПАРИЖ. — Польському урядові дозволено мати кожного дня польські радіові години, підчас яких накликатимуть поляків під Німеччиною і Советами до ставлення „пасивного опору окупантам".

СТЯЛИ ТРЬОХ ПОЛЯКІВ

БЕРЛІН. — Тут відрубали голови трьом полякам, обвинуваченим за видання державних тайн польським агентам.

ЧОМУ НЕ ЧІПАЮТЬ СОВЕТІВ? — ПИТАЄ ВАТИКАН

РИМ. — Ватикан не може дістати відомостей, у якому положенні знайшлися 9 міліонів католиків під Советами. Надіється „найгіршого". Але дивується, що Франція й Англія нічого не кажуть про те, що Совети загарбали такі великі простори насильно й насаджують тепер там комунізм та ставлять на чолі влади таких, котрі „щойно вийшли з тюрми".

ХТО Є В АНТИКОМІНТЕРНІ?

РИМ. — Приязнь Німеччини з Советами видвигає питання: щож є властиво із збудованим Німеччиною Антикомінтерном, до якого належали: Німеччина, Італія, Японія, Еспанія, Мадярщина і Словаччина. Одно певне, пише італійська преса, що залишилися в ньому: Італія й Еспанія. Обидва краї є католицькі й держать з Ватиканом, що саме веде протибольшевицьку і протиатеїстичну кампанію.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КОНСУЛЯТ У ВАРШАВІ
розбитий німецькою артилерією. Урядовці консуляту виїхали з Варшави перед початком облоги.

ФРАНЦІЯ НЕ ПІДДАСТЬСЯ НАСИЛЬСТВУ І ДИКТАТУРІ, КАЖЕ ДАЛЯДІЄ

ПАРИЖ. — Премієр Франції Едвард Далядіє, відповідаючи на мирове предложення канцлера Гітлера, заявив у дуже рішучім тоні, що не може бути ніякої мови про якесь замирення на основі тих пропозицій, які подав Гітлер. Знищивши Польщу, каже Далядіє, канцлер Гітлер хоче, щоб зійшлася мирова конференція і ще затвердила цей поступок, і доперва на підставі цього затвердження приступала до обговорення миру. Це є та сама мова, казав Далядіє далі, якою говорив Гітлер по занятті Австрії, а потім по загарбанні Чехословаччини. Тепер Франція підняла зброю проти нападу, бо щож жде Европу, коли так кожного часу буде можна стирати з мапи Европи одну державу за другою? Який нарід, яка держава буде почувати себе в такім положенні свобідною і незалежною? Далі зазначив Далядіє, що Франція й Англія є панами моря, а історія доказує, що хто володіє морем, той, скоріше чи пізніше, мусить осягнути перемогу. При кінці Далядіє натаврував гостро комуністів у Франції, що то недавно влаштовували демонстрації і взивали до війни з Гітлером, а тепер раптово вдають із себе миротворців і є проти війни.

НАПРУЖЕННЯ МІЖ СОВЕТАМИ І ФІНЛЯНДІЄЮ.

ГЕЛЬСІНҐФОРС. — Фінський залив запалений советськими воєнними кораблями. А, як було вже подано вчора, Совети згромадили також і на суші, напроти Фінляндії, сотні тисяч війська. Ось так вони підготовлюють „переговори", які зачались у Москві, а підчас яких Совети захочуть перебрати цілковиту контролю над Фінським заливом і фінськими островами, а вкінці й над цілою Фінляндією. Це Фінляндія розуміє і тому мобілізує армію. Вже тепер є 250,000 фінських жовнірів, що стоять на поготівлі. Уряд зарядив також евакуацію Гельсінґфорсу і Виборга. Головно йде тут про діти і жінки. За тими подіями слідять пильно Швеція, Норвеґія і Данія, бо певні, що їх згодом ждатиме подібна доля, якщо Советам удасться „впоратися" з Фінляндією.

НАСЛІДКИ „ЗБЛИЖЕННЯ".

ТАЛІН (Естонія). — Советські війська вже є в Естонії. Вони ніби не мають мішатися в естонську політику. Та так є, що з їх входом естонський кабінет міністрів пішов у відставку. Найвищі місця позаймають тепер ті особи, що були в Москві й підписали советсько-естонську умову.

ЛИТВА ДІСТАЄ ВИЛЬНО.

МОСКВА. — Проголошено договір про взаємну допомогу між Советами і Литвою. Згідно з тим договором, Совети згодились відступити Литві місто Вильно з округою, загарбане, як сказано в умові, насильно Польщею від Литви. Совети будуть мати право фортифікувати литовсько-німецькі границі. Умова важна на 15 років.

ТРЕБА НАДІЯТИСЬ НІМЕЦЬКОЩ ОФЕНЗИВИ.

ПАРИЖ. — Гітлер справді говорить про замирення, але в тому самому часі готовиться до наступу на західнім фронті. Французькі комунікати стверджують, що на західнім фронті є вже в передних рядах самі випробувані жовніри, які не вертаються назад при обстрілах, а йдуть відважно вперед, не зважаючи навіть на певну смерть. Це ті, що добігають до французьких позицій і кидають ручні гранати. З цього заключають, що німецьке командування скоро зачне офензиву.

ДОПЕРВА З ВЕСНОЮ.

РИМ. — Мусоліні покинув свої спроби замирення воюючих, бо є тої думки, що тепер з цього нічого не вийде. Важні події зачнуться допервa під весну і доперва тоді буде можна зорієнтуватись, куди йти Італії.

ПЕРЕДЧАСНА ВТІХА.

БЕРЛІН. — Німецькі радієві стації розголосили, що англійський премієр Чеймберлин зрезиґнував та що на західнім фронті прийшло до завішення зброї. Це викликало всюди надзвичайну радість. Люди завалили ресторани і каварні та „запивали" замирення. Та виявилося, що це хтось зробив собі такий „жарт". Радіо подало, що цей „жарт" це робота англійської пропаганди, зокрема бритійської „Інтеліджен Сервіс".

„РОЗГОВОРИ" З ТУРЕЧЧИНОЮ.

БУКАРЕШТ. — У Москві перебуває вже довший час турецький міністер заграничних справ, але не може добитися якоїсь згоди. Йде тут про Дарданелі і Чорне море. А також і про дальші речі: намагання Советів через Афганістан і Іран опанувати Перським заливом. А турецькі впливи саме сягають до Ірану. Совети помагають собі в тих переговорах тим, що їх продовжують у безконечність, а в тому самому часі обсаджують на Кавказі советсько-турецьку границю новими військовими силами.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ЩО ВОЮЮТЬ?

Гітлерова кампанія за мир значно скріпилася, відколи до неї приписалася большевицька Росія. Роблять у тому напрямі ще інші чинники. Хоч муcоліні не стоїть за неї всею душею, як це видно з голосів його преси проти большевиків, то й він мусить робити такі заходи під натиском Ватикану, котрий заінтересований у тому, щоб урятувати з Польщі те, що вдасться врятувати.

Є теж немалий сентимент за замирення серед Англії. Дали йому вислів відомий англійський політик Ллойд Джордж та відомий письменник Джордж Шо. Навіть серед англійських послів є люди, які схиляються до того, щоб узяти під увагу Гітлерові пропозиції, як це видно з того, що один з послів запитав у палаті послів премієра Чеймберлина, чи він знає, що в краю зростає домагання, щоб англійський уряд подав докладнішу заяву про те, які цілі має уряд у цій війні. Цей запит означав, що англійський уряд, якщо він не хоче миритись, а хоче далі воювати, мусить сказати народові, чого він хоче війною добитися. Під докладнішою заявою посол певно розумів, що такі загальні заяви, як те, що Англія береться за демократію або проти гітлеризму, вже не вистарчають та що уряд мусить докладно сказати, як він представляє собі політичні обставини в світі в разі його перемоги над Гітлером.

Правда, Чеймберлин відмовився дати таку відповідь, а інші посли закричали допитливого, що, мовляв, такого домагання серед народу нема, але що справа мається саме так, як цей посол говорив, потверджує багато газетярів, що добре обсервують англійський нарід.

Одним з перших питань, на які англійський уряд мусить дати скоріше чи пізніше таку ясну відповідь, є питання: що має статися з Польщею? Англійський уряд говорив загально, що він не признає розбору Польщі й що він стоїть за її відбудову. Ця відповідь занадто загальна. Докладна заява мала би передовсім сказати недвозначно, чи Англія стоїть за відбудування Польщі в межах етнографічних, чи в межах 1938 року?

Та саме на ці питання Англія покищо не хоче дати відповіди. Як вона скаже, що хоче відбудови Польщі з 1938 року, то вона цим зачепиться з Росією, бо скаже, що Росія повинна віддати Польщі забрані українські й білоруські провінції. Якже Англія скаже, що вона хоче лиш етнографічної Польщі, то цим зачепить собі з поляками, які це можуть представляти за зрадження Польщі.

З огляду на цю трудність відповісти конкретно на ці питання англійський уряд отягається з даванням конкретної відповіди. Та колись цю відповідь треба буде дати. Від того, як ця відповідь буде дана, залежатиме в значній мірі дальше ведення війни.

Польща на передодні розвалу

(3)

3. Поліссям рядить „чорт" Костек-Бернацький.

Багнистим Поліссям зо своєю природньою столицею, Пінськом, та адміністраційною, Берестям над Бугом, біля 9 років рядив воєвода генерал Костек - Бернацький. Людина з сатаністичними інстинктами. Кажуть, що він мав культ для чорта. Йому поручив Пілсудський взяти в диби і томити берестейських політичних вязнів, що він виконав світло, знущаючися над людською гідністю послів польського сойму. На території його пашаліку лежав ославлений концентраційний табор Береза Картузька, пострах для всіх жиючих громадян Польщі.

Хоч полудневе Полісся на 80 відсотків українське (північне білоруське), то польський статистик начислив тільки 2 відсотки українців, а щось біля 8 білорусів, решта самі „тутешні" і „полещуци".

На цілім Поліссі не було нето ні одної української або білоруської школи, але ніде навіть тих мов не вчили як предмету; релігію наказано православним учити тільки по польськи, що й виконано, без слова спротиву православних епископів.

Полісся мало бути осушене і скольонізоване польськими осадниками, хоч місцеве населення жило в крайній нужді. Та покищо і на Поліссі застосовано „ревіндикації" „зрущоних полякуф"; так названо в останніх двох роках насильне змушування населення військовими відділами пограничної сторожі перейти на польське католицтво. Шкільні діти на державний кошт возили по цілій Польщі, щоб їх звязати з польською культурою.

Доступ на Полісся, до тої мальовничої країни озер, лісів та багон, де поліщук зберіг первісне життя і звичаї, може від княжих часів незміненими, був для українського туриста, особливо з Галичини, утруднений, а сама виправа небезпечна. Вистарчило заговорити до поліщука по українськи, а „підвладні" Костека - Бернацького довідалися, можна було легко опинитися в тюрмі, або в найкращім випадку бути виселеним поза границі „царства польського чорта". Зрештою і Береза недалеко, а паном життя і смерти тут поліцай.

Це знов один із парадоксів покійної републики, що темнота і відсталість в цивілізації зберігали українську душу тої дитини природи, поліщука. Праця польської школи по селах спливала як вода по гусці; тільки по містечках молодь дійсно польщилася. У своїй первісній душі поліщук крив глибоко привязання до свого народу. Українське слово туриста інтелігента отвирало серце звичайно замкненого в собі поліщука, а упевнення, що це чоловік з тої „твердої Галичини" та з того майже казкового Львова, де панів поляків не бояться, здобувало правдиву приязнь поліщука.

Ще не доїхав гість до наступного села, а воно вже попереджене, що їде свій чоловік з Галичини. Український часопис, привезений тут та відчитаний старшими, що знали часом іще з часів Росії кириличну азбуку, переходив з рук до рук; з нього неодин поліський юнак навчився читати „по свому" та писати до тоїж газети до Львова.

Тим шляхом кілька десяток поліщуків покінчили у львівських українських бурсах науку ремесла або й школу, стаючи вже як українські патріоти до праці таки на Поліссі. Одначе неосвідомлена голодна маса поліщуків ждала спасення зо сходу, тому й тут, як на Білій Русі, большевицькі симпатії були доволі значні. Росли вони в міру того, як на поліські осушені мочари став напливати польський осадник.

У перших роках польського панування кілька сіл Полісся, де ще вдержалася традиція старої унії, приняли греко-католицтво. Рідко серед польської ерархії толерантний тодішній еп. Лозінський позволив осісти українським василіянам з Галичини, одначе шовіністичний його наслідник усунув галичан і заступив їх польськими духовними.

4. „Холмщина все переслідувана за віру".

Холм, це столиця українського короля Данила, ним теж заложена. Холмщина — це мабуть одинока країна, що впродовж останніх двацятьох літ спольщилася до тої міри, що нині український нарід там у меншині і тільки два пограничні з Галичиною повіти, Томашів та Грубешів, мають мабуть українську більшість.

Причиною того дві події з часів царату а це: насильне скасування унії 1875 р. та евакуація православного населення в часі світової війни з відворотом російської армії.

Вже в XVII. ст. холмське населення зносило релігійні насильства з боку польських католиків, для яких угрунтоване тут католицтво східнього обряду було таксамо не до знесення, як православія, бо східній обряд зберігав українську національність.

В 2-гій половині XIX ст. царський уряд при допомозі галицьких москвофілів скасував насильно грецьке католицтво; не обійшлося без кривавих жертв. Одначе нарід остався вірний католицькій вірі, і коли по першій російській революції появився 1905 р. патент царя, що доволяв перехід на всі віри, з винятком греко-католицтва, 200,000 душ, себто половина всього населення перейшла на латинський католицизм і спольщилася.

В часі світової війни царський уряд при відвороті армії виевакував другу частину, себто православне населення і по большевицькій революції тільки частина його вернулась додому. Полишення православним духовенством більшости парохій використав польський уряд в той спосіб, що церкви позамикав, деякі негайно забрав на костели, а церковні маєтки пороздавав між осадників, вислужених польського війська. Гірким стало тепер життя української православної меншини. На Холмщині, подібно як на Поліссі, не то що, спольщено всі українські школи, але української мови не вчили навіть як предмету. За згодою православних владик навіть навчання православної релігії завели польською мовою, а минулого року теж і польські проповіди по церквах.

Парохії замкнених церков покасовано, хоча людність вернулася згодом додому. Але й ті замкнені церкви непокоїли поляків; в р. 1938 зачали масово ті церкви нищити. Заїздила згряя нікому невідомого шумовиння, звичайно під проводом наставленого війта поляка та під охороною державної поліції, та зачиналося руйнування церкви. Населення ставило опір, який брутально ломила поліція, або таки узброєна згряя напасників. Деякі церкви динамітом висаджено в повітря. Понад 100 холмських церков впало жертвою дикого варварства.

Стало населення відправляти богослуження по домах, або будувати тимчасово деревляні будинки на богослужебні цілі. Ті теж замикано, а духовні підлягали високим грошевим карам.

Депутації селян у Варшаві не могли звичайно добитися до міністра, а наслідок був той, що висланці народу, вертавшись додому, ставали предметом злосливих цькувань місцевої адміністрації.

Коли опинилася справа в суді, суд теоретично признавав позовникам слушність, але нікого не карав. Дозволу навіть на богослуження село не могло дістати, бо — як сказано — понад судом і правом у Польщі стояв комендант поліційної станиці, який у „поуфних" інструкціях добре знав, що він має робити.

Проти того насилля над церквами і духовенством православного населення Холмщини заложив протест митрополит А. Шептицький окремим пастирським листом, якого польська влада негайно сконфіскувала. Одначе цей лист дістався до холмського населення, яке десятки миль приходило особисто до Львова складати митрополитові подяку за оборону.

На холмській землі було теж кілька парохій уніятських, які вели галицькі василіяни. Там українська проповідь зберігалася найдовше; одначе того року наказав уряд їх усунути, а ті парохії обсадити поляками.

В останніх місяцях стан був такий, що на Холмщині полишено тільки кільканацять православних парохій, до яких належало по 5—6 сіл. Одначе своєї цілі, себто змусити населення на польський католицизм, Польщі не вдалося осягнути аж до самого її упадку. Про допущення української преси або про дозвіл оснувати якесь товариство на Холмщині й мови не було.

Не зважаючи на цей поліційний режім, холмське населення — противно як на Поліссі — виказувало доволі високий ступінь національного освідомлення та ніде в Польщі нарід не мав стільки привязання до православія, до рідного друкованого слова, як на Холмщині, дарма, що ерархія православна, з митрополитом Діонізієм на чолі поводилася супроти польського уряду цілком по рабськи. Щороку українські львівські школи виховували кількох хлопців чи дівчат із многострадальної холмської землі.

Большевицьких симпатій серед холмського українського населення не було; вони були тут натомісць серед польського населення. Польський молодняк останніх років підспівував собі пісеньку: „Нех жие Україна, бо ми хцеми жондуф Сталіна".

(Далі буде).

ПОЛУДНЕВО-АФРИКАНСЬКА УНІЯ ТА СУЧАСНА ВІЙНА

Німецька преса дуже багато розписується про Полудново-Африканську Унію, яка, як відомо, входить у складову частину Бритійської Імперії. Канада, Австралія та Нова Зеляндія відразу станули по боці Британії, коли ця виповіла війну Німеччині. Полуднева Африка була поділена на двоє: проанглійську та пронімецьку. Вкінці перемогла партія, яка була проти невтральности.

Причина, чому Полуднева Африка не пішла зараз слідом Канади до війни, лежить у тому, що Унія, маючи численні німецькі кольонії, мусіла зводити довшу боротьбу, що привела до упадку уряду ген. Герцога за перемоги ген. Смутса.

Дня 4-го вересня ц. р. уряд Герцога поставив питання кабінетові міністрів: невтральність, чи війна? Смутс, як голова опозиції в уряді, станув рішучо по стороні Великої Британії. Герцог зводить боротьбу: він пояснює, що Данціґ і Польща нічого не мають спільного з Полудново-Африканською Унією, що можна бути добрими з англійцями і рівночасної ворожнечі до Німеччини, одним словом, заявився проти війни. Та ген. Смутс, зо своїми сторонниками, кладе таку тезу: Полуднево-Африканська Унія завдячує своє багатство та добробут Бритійській Спілці Народів. Якщо Німеччина переможе Британію та силою меча буде домагатися звороту Полудневої Африки, то ця остання сама буде проти Німеччини. Отож не можливо є відриватися від Бритійської Спілки.

Це означало перемогу противтральностевої оповиції. Тому Полуднева Африка є по стороні Англії. Одначе, подібно як інші домінії, Унія обмежиться до дуже незначних заангажовань у війні. Вона не пішле жадного війська, хібаб наступила поважніша потреба.

Розуміється, уряд Унії має чого бути обережним, бо на сім мільйонів тубильців три четвертини цілого населення граничать з німецькими кольоніями. Після Мінхену африканські німці почали агітувати за плебісцит. Це саме ділялося в Танганіці, бо німецька пропаганда витворила велике напруження між німецькими кольоніями та англійцями й тубильцями. Там, де колись була цісарська Німеччина, там тепер повіває свастика, образи Гітлера і т. п.

Певно, що тубильці не дуже то вдоволені з існуючого стану. Цебто не надто тішить їх адміністрація Трансвалії. Одначе упадок уряду Герцога та виповідження війни Німеччині вказує, що Унія бачить свойого ворога не в Англії, а в Німеччині.

Від закінчення війни в Трансвалії політичний розвиток Унії прямував до цього, що осягнено актом 22-го червня 1934: з домінії Унії стала „незалежна й суверенна держава". Бури, від хвилі їх інкорпорації в Бритійську Імперію, докладають усіх зусиль, щоб задержати всі прикмети нації: тип, мову, культуру й звичаї й тим способом ставлять сильний опір бритійській пресі. Ціла Унія є двомовна, всі часописи, журнали і т. п.

Розуміється, що усунення Герцога, а прихід до влади ген. Смутса вийде на користь в першу чергу Англії. Сам Смутс великий приятель Франції та прихильник Ліги Націй. Це є він, що зредагував оригінальний текст статуту Ліги Націй.

Першу канадійську фабрику сира основано в Онтеріо у 1864 році, а першу канадійську молочарню для роблення масла у Квебеку у 1873 р. Перший центрофугальний сепаратор спроваджено з Данії у 1882 р., а канадійська урядова організація холодниково-магазинової обслуги датується від 1895 р.

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ТРЕТЯ.

(40)

Встає Манів адвокат, могутня людина й правник великого йменння. Пан прокуратор при кінці своєї зворушливої промови покликався на серце Юрая Гордубала. Дозвольте мені, шановні присяжні, отсим самим серцем розпочати оборону свого клієнта. І вже воно йде, наче батогом ляскає; саме обвинувачення, мовляв, признає суперечність у розізнаннях речознавців. Було Гордубалове серце проколене чи прострілене? Було вбивчим знаряддям оте миршаве шило з маєтку Манів, чи стрільна зброя невідомого злочинця? Щодо мене, то я схилявсяб до погляду видатного вченого ..., що з непохитною певністю говорить про стрільну зброю найменшого калібру. Щож, панове, коли Юрай Гордубал був застрілений, то злочинцем не міг бути Степан Маня. І так далі: крок за кроком розшматовує славетний правник обвинувачення й бє до цього грубою рукою такт. Нема ані одного доказу проти мого клієнта, маємо самі індиції. Не апелюю до почування славної лави; я переконаний, що на підставі слідчого й процесового матеріялу присяжні не можуть признати Степана Маню винним. І славетний правник перемагає й могутньо сідає.

Немовби який гудзик натиснули, вискакує нова чорна постать, адвокат Поляни Гордубалової, молода й показна людина. Нема ані одного безпосереднього доказу проти моєї клієнтки, що вона мала участь у вбивстві Юрая Гордубала, існують лише докази, виведені з індицій, з обставин, з гіпотетичного звязку жалуваного випадку. Панове присяжні, цей звязок виходить з передумови, що Поляні Гордубаловій залежало на смерті її чоловіка, бо вона була йому невірна. Панове, я міг би сказати: колиб подружня невірність була вистачаючим побудом до вбивства, — скільки чоловіків, скільки жінок тут у місті, на селі, ба в самім Кривім залишилисяб у живих? Та лишім це, прошу, на боці; але питаюся, як знаємо про подружню невірність Поляни Гордубалової? Правда, ціле село тут пройшло й зізнавало проти обвинуваченої жінки. Панове, задумайтесь: хто з нас є безпечний перед своїми ближніми та сусідами? Чи знаєте ви або ви, що про вас каже ваше оточення? Може ще гірші речі, ніж про цю нещасну жінку; ніяка бездоганність не боронить вас проти кривого й нечесного поговору. Жалоба не допустила одного свідка, що мав охоту й відвагу захистити безборонну жінку...

Випрошую собі, щоб тут ображувано свідків, кричить прокуратор.

Так не годиться, каже предсідник суду. Прошу, щоб це не повторялося.

Показний панок швидко й чемно вклоняється. Прошу. Були тут вислухані всі свідки, які мали що сказати проти Поляни Гордубалової. Але суд забув покликати одного свідка про цю жінку, так би мовити, коронного свідка. Тим свідком є забитий Юрай Гордубал.

Показний панок помахує в повітрі папером. Панове присяжні, десять днів перед своєю смертю дав списати Юрай Гордубал, газда з Кривого, отсю свою останню волю. А в ній, немов прочуваючи, що його голос буде потрібний, сказав написати (молодий адвокат читає високим і зворушеним голосом) ось що: Цілий мій маєток рухомий і нерухомий, відказую моїй жінці Поляні, народженій Туркаловій, за її подружню вірність і любов. Прошу, панове, тут. — За її подружню вірність і любов! Це заповіт Юрая Гордубала, це його свідоцтво. Ви тут чули свідчення пастуха Якима, що газда Гордубал вам переказує, що Поляна була добра й вірна жінка. Признаюсь: Якимове свідоцтво було для мене несподіванкою; воно звучало як голос із того світу. Тут маєте свідоцтво писане, свідоцтво єдиної людини, що Поляну справді знала. Наймит Маня хвалився своїй сестрі, що є коханком газдині. Так говорить наймит, а так (стук рукою по папері) говорить вінчаний чоловік перед Богом. Панове, від вас залежить, кому з цих двох поймете віри.

Молодий адвокат задумано схиляє голову. Коли завдяки цьому відпадає невірність моєї кліентки, то цимсамим відпадає всякий побуд, щоб вона позбулася свого чоловіка. Завважите, що вона є у восьмім місяці вагітности; але, панове, можу послатись на більш лікарських знавців, як тяжко можна помилитись при означенні ступня вагітности. І бистрий паночок наводить імена знавців з їх науковими поглядами. Досвідчений Манів адвокат потрясає головою: отсим він зіпсував, присяжні не люблять наукових знавців; а оте з тим заповітом було зручно. Уявіть собі, панове присяжні, що засудите Поляну Гордубалову й що дитина Юрая Гордубала, цей живий заповіт вірности й подружньої любови, народиться у вязниці, з тавром дитини матері-злочинниці. Остерігаю вас усім, що вам святе, панове присяжні: не допустіться помилки на ненародженій дитині.

Показний панок сідає й витирає піт пахучою хустиною. Гратулюю, пане колего, бурчить йому в ухо старий бойовник трибуналу, це було незле. Але тут підводиться прокуратор до останнього слова. Він червоний і руки йому трясуться. Коли дитина, то дитина, вигукує хриплим голосом. Пане колего-адвокате, тут зізнавала дитина Юрая Гордубала, Гафія. Її свідоцтво певне не назвете (кулаком по столі) — поговором. Принаймні надіюсь.

(Далі буде).

З ДНЯ

ЗРАДНИКИ РОБІТНИЧОГО РУХУ.

Наші комуністи, з „УЩВістями" на чолі, мусять почуватись ніяково, коли вони мають бодай дрібку якогось сорому. Недавні їх приятелі зо всіх сторін називають їх тепер „зрадниками робітничого руху". Завважте, що не лише ми так називаємо їх, але їх найближчі приятелі і бувші союзники ніби в спільній справі. На загальних зборах нюйорської Партії Праці ухвалено резолюцію, якою названо кожного комуніста „зрадником робітничого руху". Також гостро тавровано всіх тих, що були проти цеї резолюції, а навіть загрожено їм виключенням з організації. Отож учорашні приятелі вигукують тепер на адресу комуністів: „Пізналися ми на фарбованих лисах! Не обдурите нас більше!"

ТЕ САМЕ РОБЛЯТЬ УСІ ІНШІ.

Таке саме становище забирають нині майже всі робітничі юнії, і то такі, котрі знаходились під великими, коли не переважними, впливами комуністів. Нещадну нагінку проти комуністів розпочали тепер — юнія транспортових робітників, юнії кравецьких робітників, цілий Конгрес Промислових Організацій, який дотепер потурливо дивився на комуністів, а навіть мав серед своїх найвищих урядників людей з комуністичними переконаннями. Бореться з ними й Американська Федерація Праці. Всі вони тепер проганяють тих „зрадників робітничого руху", немов проказу. Бо всі переконалися, що миролюбні заходи Совєтів були лицемірством. Таким же лицемірством були залицяння Совєтів до демократій. Союз Сталіна з Гітлером усім виразно показав, що Совєти це ніщо інше, тільки на червоно побудована, жорстока, деспотична, стара московська тюрма. Їй наплювать на всі гарні засади. Вона з цілої душі ненавидить західню Европу і колиб могла, то цілу її задавилаб.

ЧОМУ ДЕЯКІ КОМУНІСТИ ЗМІНЮЮТЬ ФРОНТ?

Коли ця московська брехня вийшла на верх, чимало людей зкомуністичними переконаннями відреклись комунізму і стали його рішучими противниками. Чому? — А тому, що багато з них були „комуністами" не тому, що вірили в наукові комуністичні засади, тільки тому, що Совєти були ніби ворогами фашизму і націзму. Отож заграничнa політика робила їх „комуністами", щоби приподобатись тим комуністичній державі, на яку вони числили. Стративши надію на її поміч, наплювали і на саму комуністичну науку.

Чи воно так мудро робити? — Кожний, що відрікається комунізму, поступає мудро. Але не мудро приймати якусь соціяльну доктрину тому лиш, щоби приподобатись якійсь чужій державі. Не мудро вже хочби тому, що це ні трошки не поможе. У вигідний для себе час Гітлери і Сталіни все таких людей зрадять. А ті, що пробували їм приподобатись, пошиваються в дурні.

ЩО ОСЯГНУВ ТИМ ГІТЛЕР?

Гітлер своїм союзом зо Сталіном таки спинив розгін комунізму в західній Европі, а навіть в Америці. Спинив, не хотячи. Не лише в Америці пішов гострий протикомуністичний рух, але навіть у Франції, де комунізм уже був добре отаборився. А в французькім парляменті було коло 50 комуністичних послів. Тепер французьку комуністичну партію розвязали, її майно сконфіскували, а комуністичних провідників арештують. Велике озлоблення тепер панує серед французької суспільности на комуністів і можна сподіватися, що Франція зо своїм комунізмом незабаром уповні розправиться.

Хіба хто заперечить, що це не „заслуга" Гітлера? Як довго Гітлер воював з комунізмом, а комунізм у відплату вважав Гітлера своїм тяжким ворогом — демократичні краї толерували комунізм, як майбутнього союзника в їхній розправі з гітлеризмом. Але коли в найкритичніший момент цей комунізм станув замісць проти Гітлера, проти демократій, полуда з очей усім спала і перед нами станула в повнім світлі: зрадники робітничого руху з одного боку, а лицемірні „оборонці" західньої цивілізації перед комунізмом, з другого.

ЧИ БУДЕ ЗАМИРЕННЯ?

Каже Гейвуд Брун, що коли темно, то кожний має право вгадувати, котрий напрямок найкращий. Ці слова сказав він на адресу теперішньої европейської політичної ситуації. Вона така темна, що навіть ті, що керують державами, не знають точно, що принесе найближча хвилина.

Проте люди люблять вгадувати події наперед. Роблять це для певного спорту. І коли їм вдається щось угадати, вони дістають велике самовдоволення. Отож і ми пишемо ці рядки, ведені цим спортовим інстинктом.

В европейській війні існує під цю пору певне завішення зброї. На французькій лінії Мажіна, куди тисячами пруть англійські війська, спокій. Вояки переключуються з окопів, а навіть ідуть до річки, що перегороджує їх окопи, купатись. Лиш деколи загремить гармата. Але куля її звичайно падає в таке місце, де нікому з того нема шкоди. В Англії навіть появився був такий жартовливий картун, у якому представлений англійський бойовий літак, що тільки вернувся з „наїзду" на Німеччину. Летун здає звіт, що на німецькій території скинув пачку пропагандних летючок. Офіцир вивзирився на нього: „І ти не розвязав пачки? А що, коли вона попала котромусь німецькому воякові на голову?"

Нині напружено працюють дипльомати, ніби пробуючи цю війну покінчити, ще поки вона сипне міліони бомб і гранат на міста й знищить теперішню цивілізацію. Гітлер недавно зробив у райхстагу пропозицію замирення. Багато про мир пише італійська та совєтська преса. Поважно про мир говорять і в Англії та Франції. Але — чи буде справді мир?

Ось тут ми забавимось у „пророка". Так виходить, що миру ще довго не буде, а Англія і Франція своїми „перемирями" водять Гітлера за ніс, щоб можливо якнайдовше відложити бомбардування їхніх міст. Чому вони це роблять?

Так виглядає, що це їх старанно вироблений плян так поступати. Вже давно перед війною англійські стратеги і політики були такого переконання, що Німеччини в отвертім бою вони не переможуть. Зате можуть її виснажити з матеріяльних і моральних сил довгою війною і бльокадою. Німеччина не має подостатком сирівців, щоби бути самовистарчальною. А теперішня війна вимагає багато найріжнородніших металів, бензини, олій, гуми і т. п. Знавці кажуть, що навіть Совєти не будуть у силі дати подостатком тих продуктів Німеччині, бо совєтська продукція не засобляє вповні навіть власних потреб. Найбільше, що Совєти можуть дати Німеччині, це харчі. Але цього для війни мало.

Отож аліянти думають виснажувати Німеччину довгою війною. Що воно вповні покривається з їхнім пляном, доказує й це, що хоч на фронті лінії Зіґфріда і Мажіна нині майже повний спокій, то англійська фльота далі щільно бльокує Німеччину й не допускає ні одного наладованого корабля до німецьких портів. А навіть запопадливо конфіскує чужі кораблі, коли підозріває, що вони через невтральні краї перепачковують продукти Німеччині. Значить, тут Англія не жартує, нема замирення.

Аліянти числять також на скоріше моральне заломання німців. Німці не є індивідуалісти. Вони люблять жити збірним, касарняним життям і слухати безоглядно свого наставника. Такий характер творить велику збірну силу, але на коротку мету. В дальшім змагу люди з масовою, неіндивідуальною психологією, вичерпуються морально скоріше від тих, що думають індивідуально й хоч хвилинами затрачують відвагу і витревалість, то під напором власних внутрішніх переживань усе наново її відзискують. Отож аліянти, коли з одного боку рахують на вичерпування німецьких продуктів, німецької газоліни, потрібної до її моторів, з другого боку таксамо рахують на вичерпування „моральної газоліни", що міститься в духових імпондерабіліях німців.

Запитатиб вкінці — чому аліянти хочуть далі воювати? — Не на те, щоб урятувати Польщу. Це певне. Вони не йшли до війни за Польщу, тільки щоб спинити розріст німецької імперії, яка здобувала панівне, майже диктаторське положення в Европі. Коли зникла Польща, ця друга їхня ціль не лише не втратила на вартості, але ще й змоглась. Бо Німеччина по розборі Польщі стала ще сильніша. Тому нині аліянти мають більше дійсних причин воювати, ніж їх мали на початку війни.

Та всетаки не треба цілком виключати, що вони не замиряться. Вони це зроблять, коли переконаються, що програють. Можливість, на нашу думку, дуже мала. Бо аліянти почуваються нині досить сильні. А також загальний уклад міжнародніх сил промовляє в їх сторону.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ХТО ПІД КИМ ЯМУ КОПАЄ, САМ У НЕЇ ВПАДАЄ.

Ось те повинні запамятати собі поляки, коли думають, що воно сталося, що не стало Польщі. Копали нам гріб, а самі не застановлялись, що їм копають яму. Добивали нас, а тепер їх добивають. Повиганяли стільки наших людей з рідної землі в чужі краї, на імігранції, а тепер самі тиняються під чужими хатами і просять ласки і порятунку. Тільки одно годі зрозуміти: здається, що й та трагедія мало чого їх учить. От берім те, як поляки накидаються на Ллойда Джорджа, що він їм каже правду, що вони загарбали безправно українські й білоруські землі, та що не можна думати, щоб англійці проливали кров за те, щоби Польща знову ті землі дістала. Вони вважають, що Ллойд Джордж є їхнім ворогом, що він їм копає гріб. А так є, що Ллойд Джордж є їхнім приятелем, бо якби вони були його слухали тому 20 років, то Польща булаб далі державою, щоправда, меншою від тої, що була, але сильнішою, здоровішою. Але поляки не хочуть чи не вміють слухати правди. Для них іще далі наша Галичина то „Малопольска". Думають, що як вони закопали в гріб Галичину, то вона дійсно вже зникне. Та зникає „Малопольска", а не Галичина.

Гнат Климишин,
Палмертон, Па.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

БОСТОН, МАСС.

Українська участь у міжнаціональним виступі.

Дня 3. листопаду б. р. відбудеться в готелі Статлер у Бостоні річний „International Pageant and Ball" заходами „International Institute" і для допомоги тій організації, що є товариським і культурним осередком для чужинецьких народів, чи тих, що тут роджені, але походять від чужинецьких родичів. Між 32 національностями будуть і українці. Національні групи виступлять зо зразками народнього мистецтва. На чолі української групи стоїть адвокатка Анна Чопик з Матапан, відома зо своєї активности між українською молоддю в Америці й українськими професіоналістами. Панна Анна Бенцаль, відома громадянка з Бостону, є також у комітеті. В екзекутиві є пані Антонина Івашко з Бостону, українка, що є членкою „Senior Advisory Council at the International Institute."

ЛИСТУВАННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ

Н. К. у Ню Йорку. — Питаєте як член У. Н. С.: чи правда це, як було сказано в деяких ґазетах про зізнання О. Ревюка перед комітетом Даєса, що У. Н. Союз платить на удержання Українського Бюра в Вашингтоні по 100 долярів на місяць?

Неправдою є, що У. Н. Союз платить на удержання Українського Бюра сто долярів або яку іншу суму. У. Н. Союз до удержання того бюра зовсім непричетний. Неправдою є, що О. Ревюк говорив, що У. Н. Союз платить на удержання Українського Бюра. Як котрі ґазети написали, що У. Н. Союз удержує Українське Бюро, або що О. Ревюк таке зізнав, вони написали неправду. — О. Ревюк.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Ню Бронсвик, читач „Свободи". — Ми добре ознайомлені з тим, що пищуть большевицькі балакуни. Шкода витрачувати центів на пересилку книжечок.

Е. Петрик, Ню Йорк, Н. Й. — Отсим стверджуємо Вашу заяву, що не будете виступати з танцюристами на виставі в Менґетен Сентер.

РОЗСТРІЛЯЛИ ВТІКАЧІВ

Дня 2. серпня ц. р. знайдено на польсько-мадярській границі, коло т. зв. Пайцергавзу в Ясіні, 9 людських трупів на мадярській стороні, досить далеко від польської границі. Були це інтелігенти та селяни з Галичини, що тікали в напрям Румунії. Їх страшно покалічено і порізано. Зробили це: або польські пограничні вояки, або більше правдоподібно, що за відомими рецептами, зробили це звірство самі мадяри... Тиждень перед тим знайдено три трупи на границі. Були це два мужчини й одна жінка, всі українці-втікачі з Галичини. Люди бачили, як їх вели польські вояки, й чули, як ті кликали помочі, коли їх польські бандити били...

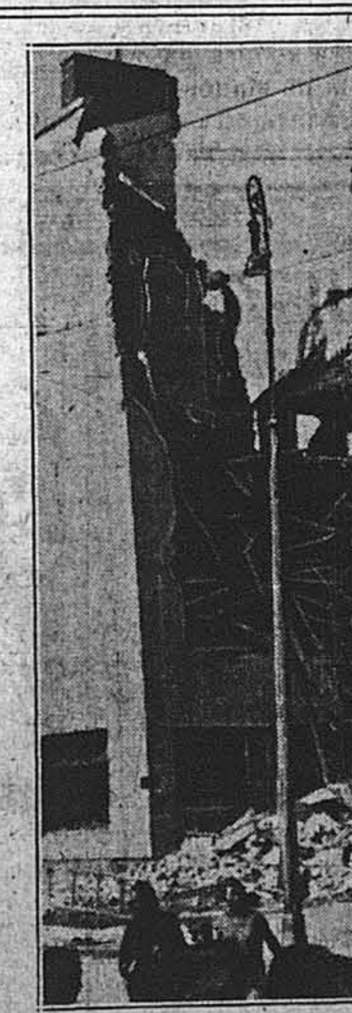
Крім цього знайдено в Ясіні нових 13 трупів. Будуть це також замордовані українці з Галичини.

Бавовняне дерево на острові Цейльон скидає свое листя у часі посухи, щоб запобігти випаровуванню води, яка у нім нагромадилась.

ПРИГОСТРЕНИЙ ДОГЛЯД

Так звана мадярська амнестія карпато-українським політичним вязням зроблена мадярами тільки для експорту, щоб васліпити очі заграниці. „Амнестіовані" що днини мають голоситись і на двох місцях, не сміють опустити місцевість, ані ніччю помешкання. Наслідком утечі Ґренджі-Донського з того пекла мадяри поліційний догляд ще дуже загострили і вже деякі „амнестіовані" приневолені голоситись двічі денно: ранком і вечором. Приходять чутки, що декількох „підозрілих" мадяри запхали знову до вязниць і ладяться забити їх знов до концентраційного табору, за „політикування". (На те „політикування" вистарчить, щоб вас відвідав якийсь приятель, бо гостей той, що під поліційним доглядом, не сміє приймати. — (КУПС).

Замерзлі ростини треба розтоплювати поволі. Насамперед треба їх усунути зпід безпосереднього ділання соняшного проміння й держати у температурі від 35 до 40 ступнів Фаренгайта, аж цілком розтануть. Якщо до розтоплювання уживається зимної води, то її температура не повинна бути вища від вище поданої.

З НІМЕЦЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ВІЙНИ.

Дім у Польщі, розбитий німецькою бомбою. Знавці кажуть, що тут німці вживали нових бомб, які не вибухають негайно при зіткненні з твердим предметом, але аж пізніше, як бомба залетить глибоко в дім.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЛАНКЕСТЕР, Н. Й. Трикватальні збори Бр. св. Василія, від. 87., відбудуться в неділю, 15. жовтня, в галі парохіяльній, Ellicott Rd. Проситься членів прибути і вирівняти свої залеглости, щоб колись не нарікали на урядників, що потратилисьте своє членство, бо це буде з вашої вини і недбальства. — Олександер Костецький, предс.; Іван Окаль, кас.; Микола Трояновський, секретар.

АЛЕНТАВН, ПА. Місячні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147., відбудуться в неділю, 15. жовтня, на парохіяльній галі, 803 Фронт стр., в 2. годині пополудні. Проситься членів прийти на означений час, бо є важні справи до полагодження. Також проситься членів, сплачуйте старі довги по можности. Довгуючі члени, що не заплатять своїх вкладок найдальше до 25., будуть суспендовані, як старші, так і діти. — Й. Матковський, предс.; І. Рудакевич, кас.; І. Федорак, секр.

БРИДЖПОРТ, КОНН. Місячні збори Тов. Укр. Січ, від. 59., відбудуться в суботу, 14. жовтня, в годині 7:30 вечером точно. Всі члени мушені явитись на зборах, бо є важні справи до вирішення. Збори відбудуться в гали під церквою. Члени довжні нехай постараються вирівняти свій довг, щоби не були наражені на суспендацію. — М. Галькевич, предс.; М. Шиманський, кас.; І. Глива, секр.

ЛУДЛОВ, МАСС. Трикватальні збори Тов. ім. І. Франка, від. 253., відбудуться 14. жовтня, в 7. год. вечір, на українській гали. Кожний член обовязково повинен явитись на цих зборах начас, на 7. год., а не 8. або 9. Уряд взиває всіх членів, котрі довгують, вирівняти свої залеглости, бо так далі не може бути. Дорогі члени, як вам відомо що наш член знаходиться на листі хорих і уряд мусить тому членові виплачувати постійно його належитість начас, а грошей в касієра не вистарчає на дальше уплачування вкладок за членів по 4, 5 і 6 місяців. Кожний член того свідомий, що він сам за себе має оплачувати вкладки, а не товариська каса. Котрий член не виповніть вище наведених обовязків, буде наражатись на суспенду. Отже щоби не жалувався опісля на уряд. — Павло Хомин, предс.; Петро Павлів, кас.; Іван Приступа, секр.

ЕЛІЗАБЕТ, Н, ДЖ. Трикватальні збори Тов. Запорозької Січи, від. 234., відбудуться в пятницю, 13-го жовтня, в годині 8:30 ввечір, в салі У. Н. Дому, 214-216 Фултон Стр., Елизабет, Н. Дж. На ті збори проситься всіх членів прибути начас, бо є важні справи до полагодження. Буде теж справозадння урядників і контролі за третий квартал. Довгуючих членів проситься, щоби вирівняли свої належитости і тим самим не наражувалися на суспенду. —. Павло Сташків, гол.; Володимир Кардаш, скарб.; С. Могила, писар.

ДІТРОЙТ, МІШ. Місячні збори Тов. У. Н. Союзу, від. 292., відбудуться в неділю, 15. жовтня, в годині 2. пополудні, в сали У. Н. Дому при Martin і Michigan. Тому, що маємо дуже важні справи до полагодження, присутність кожного члена конечна. Панове Союзовці, усі ви знаєте, що 26. листопаду відділ буде обходити трицять-літній ювилей. Усі Ви знаєте, що з початком року була постанова якнайторжественніше той ювилей відсвяткувати. Всі ви то знаєте, що коли відділ що робив, все виходив з повним успіхом. Панове Союзовці, не дай Боже, як би ми мали недодержати того, що обіцяли, а то в ювилейнім році приєднати 75 нових членів в честь Батька Союзу і 292. Відділу. Не забувайте платити вкладки начас. Ті члени, котрі ще не мають відділових відзнак, будуть могти дістати на зборах. Ті, котрі взяли, а ще не заплатили, хай будуть ласка заплатити. І фотографії теж заберіть собі, бо то всьо відділові гроші. — Іван Форись, пр.; Петро Кізел, секр.; Ілля Андрусевич, кас.

БРУКЛИН, Н. Й. Збори Тов. Дністер, від. 310., відбудуться 14. жовтня, в год. 8. ввечір, під ч. 724 Ліонард ул. Проситься прийти і почути справоздання балевого комітету. Обовязком кожного члена прийти і привести своїх знайомих як до Тов., так і до У. Н. Союзу. — В. Венгринович, предс.; С. Пелехатий, кас.; М. Білевський, писар.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Трикватальні збори 204. відділу відбудуться в суботу, 14. жовтня, в год. 8:15 ввечір, в салі укр. прав. громади, 334 Іст 14. вулиця. На тих зборах начальний редактор Свободи, д-р Л. Мишуга, виголосить доклад на актуальні теми. Приявність всіх членів відділу на тих зборах є обовязкова. Вкладки того дня члени можуть складати вже в год. 7:30 ввечір, в салі зборів. — Е. Ляхович, предс.; М. Близнак, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Трикватальні збори Бр. св. Володимира, від. 130, відбудуться в суботу, 14. жовтня, в годині 8. ввечір, в галі під ч. 30 Іст 7. вул. Проситься конечно прибути на ці збори, бо є важні справи до полагодження. Довгуючих напоминаємо, щоби вирівняли свої залеглости. Приходіть на означений час. — Антін Карпович, рек. секр.

IRONDEQUOIT, N. Y. Збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 289., відбудуться в неділю, 15. жовтня, в 2. годині пополудні, в товариша Дроня. Проситься членів прибути на ті збори, бо маємо важні справи до полагодження. — Н. Головка, секр.

БРІСТОЛЬ, КОНН. Місячні збори Тов. ім. І. Франка, від. 390., відбудуться в суботу, 14. жовтня, в годині 2. пополудні, на галі ч. 46 Скул стр. Просимо всіх членів і членниць, місцевих і позамісцевих явитися, бо є важні справи. Пригадується довгуючим членам, щоби вирівняли свої залеглости. Також пригадуємо членам про 45-літній ювилей Батька У. Н. Союзу. Подивімся самі на свої діти, вони знають, коли татові чи мамині іменини припадають і діти по кілька місяців центи складають, щоби мали защо красний дарунок купити і тим своїх родичів розвеселити, а чим ми, члени, обдаруємо свого Батька У. Н. Союз за його добродійста до своїх членів? Чи ми сповнили свій обовязок, чи ще ні? Отож маємо ще три місяці до праці, бо при кінці року будуть подані імена тих, що працювали, і тих що в ювилейнім році членами стали. Хто перший припровадить нового члена на збори отримає красну нагороду, а як припровадить дво то буде ще краща нагорода. Кожний член повинен постаратися про нового члена. — О. Каламін, предс.; А. Ярема, кас.; М. Савяк, секр.

МЕНВІЛ, Н. ДЖ. Квартальні збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 349., відбудуться в неділю, 15. жовтня, в годині 2. пополудні, в Набожинського. Проситься членів прибути на означений час, поплатити свої вкладки й почути звіту урядників і контрольорів. — Ілько Шеґера, предс.; Дмитро Федина, кас.; Микола Лісний, секр.

РОВЕЙ, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. Згода, від. 294., відбудуться в суботу, 14. жовтня, в годині 8. ввечір, в гали, де звичайно. Просимо всіх прибути. — І. Король, предс.; С. Музика, кас.; Яків Салій, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Збори Тов. „Мир", від. 324., відбудуться в неділю, 15. жовтня, в домі Укр. Громади на 23. і Бравн, в 3. год. попол. В суботу, 14. жовтня, всі члени і членниці мають обовязково бути в 8. год. ввечір і виконати свої обовязки. В неділю будуть мати нагоду бути на зборах ті, котрі з усяких причин не можуть бути в суботу. Проситься запамятати: в суботу, 14. і в неділю, 15. жовтня. — О. Горохівський, предс.; Й. Матлюк, кас.; М. Туркот, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори Сестр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36., відбудуться в неділю, 15. жовтня, в гали церковній, в годині 3. точно. Просимо члениць приходіть на означений час, бо маємо важні справи до вирішення. Припоминається тим членам, котрі довгують, щоби прийшли на збори і вирівняли свої вкладки. Ще раз просимо вас, сестри, приходіть на збори і приведіть зо собою нових членниць. Ми їх радо приймемо і їх впишемо до У. Н. Союзу і до Сестрицтва. — Марія Гойсак, предс.; Анастасія Грицак, кас.; Марія Ходак, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Михайла Грушевського, від. 219., відбудуться в суботу, 14. жовтня, в годині 8. ввечір, в укр. прав. гали, 675 Савт 19. вул. Повинністю членів прийти на збори й заплатити свої місячні вкладки. Маємо багато важних справ до полагодження. — Т. Боднар, предс.; М. Соколовський, кас.; А. Мудровський, секр.

ОБОРОНА ВАРШАВИ.

Старі жиди й молоді копають рови для оборони Варшави.

СКРЕНТОН, ПА. Місячні збори відділу 280. відбудуться в неділю, 15. жовтня, в годині 2. пополудні, в Укр. Горож. Клюбі, 608 Вест Лакавана Ев. Присутність членів є конечна, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі члени щоби старались вирівняти свої залеглости. — Р. Рубльовський, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Трикватальні збори Тов. мир, від. 368., відбудуться в неділю, 15. жовтня, в год. 1., на гали при Блекстон ул. Проситься всіх членів прийти. Хто хотів би вступити до Тов. і до У. Н. Союзу, ми радо приймемо. — Уряд.

БРОНКС, Н. Й. Надзвичайний мітинг Тов. Згода, від. 210., відбудеться в неділю, 15. жовтня, в годині 2. пополудні, в гали Демократ. Клюбу, 2861. Істерн Булвард. Просимо прибути на означений час, справа балю до вирішення. — Теодор Давидів, предс.; Іван Франко, секр.; Володимир Баковський, кас.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Бр. св. Володимира, від. 105, відбудуться в неділю, 15. жовтня, в 3. годині пополудні, в сали Укр. Громади, 2051 Ровен ул. Проситься всіх членів прибути на збори, бо є важні справи до полагодження. — Стефан Слободян, предс.; Стефан Крайник, кас.; Петро Слободян, секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42., відбудуться в неділю, 15. жовтня, в год. 2. пополудні, в льокалі У. Н. Дому, 237 Говп Еве., Пасейк. З причини балю збори скликується тиждень скорше, як звичайно, щоб дати можність усім членам розібрати тикети на баль, з котрого дохід призначений на підтримання місцевої каси. — Василь Юсипчук, предс.; Волод. Лелет, кас.; Петро Головачук, фін секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Трикватальні збори Тов. „Зоря", від. 69., відбудуться в суботу, 14. жовтня, в год. 7:30 ввечір, в „Карпатія Гали", 217 Іст 6. вул. Проситься всіх членів о присутність на тих зборах. — Йосиф Забавчук, предс.; Дмитро Крицун, кас.; Михайло Ликтей, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Звичайні збори Тов. „Любов", від. 45., відбудуться в неділю, 15. жовтня, в годині 2. пополудні, в домі У. А. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Проситься членів, щоби прийшли начас взяти участь у зборах, бо є важні справи до рішення. Пригадується членам, котрі залягають з відсотками від позичок на грамоти, по можности вирівняти їх, бо це переноситься як готівка, то треба більше платити. На зборах члени отримають вступні тикети на 45-літній ювилей У. Н. Союзу. — Уряд.

КЛИФТОН, Н. ДЖ. Звичайний мітинг Тов. Українська Січ, від. 182., відбудеться в неділю, 15. жовтня, в 2. год. попол., в парохіяльній гали, 45-47 Говп Еве., Пасейк, Н. Дж. На порядку нарад товариські справи до полагодження. Тому проситься всіх членів прибути на збори. Довгуючі члени зволять прийти і вирівняти свої залеглі вкладки, бо інакше будуть суспендовані. — І. Падичка, предс.; Г. Яськів, секр.

ВІД „ЗАДНЬОГО ВОГНЮ" АВТА ЗАНЯВСЯ ЛІС

У національній резервації для диких кіз коло Бют, у стейті Монтана, занялися ліси. Стверджено, що пожар почався від „заднього вогню" одного авта. Від цього машинового клопоту занявся наперед збірник ґазоліни, а від нього ліс.

НОВІ КРІСИ ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ЖОВНІРІВ

Американська армія рішила узброїти всіх своїх жовнірів у нові напів-автоматичні кріси Ґаранда, що мають пять разів більшу силу, ніж кріси, вживані тепер в армії.

ВИДНО РОЗБИТІ КОРАБЛІ

Пасажири кораблів, що проїжджають понад небезпечну піскову лаву Даймонд Шолз коло Кейп Гатерас, у Норт Каролайні, можуть бачити виразно на дні моря кільканацять розбитих кораблів, що тут затонули.

ПОЛЬСЬКИЙ ЛЕҐІОН У КАНАДІ

Хоч домініяльний уряд заявив, що на творення в Канаді національних леґіонів не дозволить, то одначе щодо поляків зробив він виняток і дав дозвіл на створення виключно польського леґіону. Польський консуль у Монтреалі, д-р Бжезінські, видав відозву до поляків, щоб негайно зголощувались до цього польського леґіону, який буде складатися з поляків, що живуть у Канаді і в Злучених Державах, а опісля доповниться поляками, що перебувають в Англії і Франції. Леґіон має складатися з 200,000 жовнірів.

НЕ ДАЮТЬ ПОЛЯКАМ ВІЗ

БУКАРЕШТ. — Між польськими збігцями є велике невдоволення на Італію, що не дає їм дозволу на переїзд через італійську територію до Франції.

БУВШИЙ КНЯЗЬ РОБИТЬ СРІБНЕ НАЧИННЯ

У нюйорській філії відомої шведської фірми Георґа Єнсена влаштовано виставу срібних виробів Зіґварда Бернадоте, що є сином наслідника шведського престола. У своїм молодім віці він забавлявся робленням начиння зо срібла, а дорісши, став займатися цим як професією. Здобувши собі широкий розголос, покинув князівський титул і присвятився своїй професії.

ТАБОРИ ДЛЯ ІНТЕРНОВАНИХ

Проголошення існування военного стану між Канадою і Німеччиною спричинило, що в Канаді основано табори для інтернованих ворожих чужинців. Такий табор знаходиться в південній Алберті, в місцевості Кенанески, у віддалі 45 миль від другого найбільшого албертійського міста, Келґар. До табору цього звозять на інтернування ворожих чужинців, яких арештовано від Вінніпеґу почавши, ах до Скалистих Гір, а також з Британської Колюмбії.

У згаданім таборі є вже тепер 145 інтернованих чужинців, мж ними 25 із самої Алберти. Є це переважно ті, що не вміли тримати язика за зубами або їм випадково поховзнувся язик, бо захоплювались тим, що тепер недозволене.

Другий табор для інтернування ворожих чужинців заложено в Петавава, в провінції Онтеріо, 20 миль на північ від містечка Пемброк. Цей табор призначено для інтернування ворожих чужинців із східньої Канади й до нього перенесено інтернованих 200 чужинців, що перебували досі у Форт Генрі, на пердмісті міста Кінґстон в Онтеріо. У тім таборі інтерновано теж, як кажуть, кількох українців, що нібито були прихильниками наці-стичного руху. Табор має кілька будинків, як спальні, їдальню й адміністраційний будинок.

Третій табор для інтернованих знаходиться у провінції Квебеку.

Канадійська королівська кінна поліція проголосила також рішення, що всі ворожі чужинці від 16 року вгору мають реєструватись у неї.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

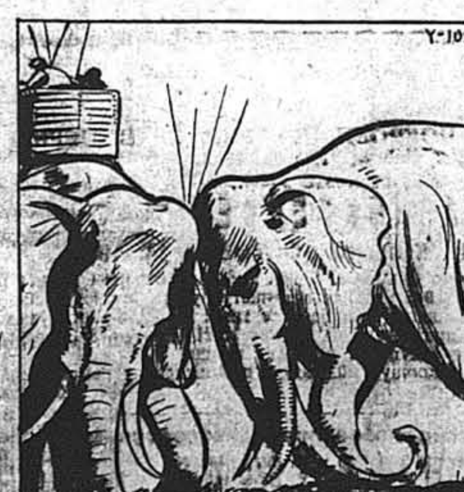
(103)

Немов величезний военний повз, сунув слон на двох безборонних чоловіків, що стояли непорушно по середині арени. Вони навіть не задумували оборонятись. Пощо, коли й так зустріне їх смерть? А втікати було їм соромно. Найкраще було піддатися слухняно смерті, що ждала їх від слона.

Але коли слон підійшов до них на кільканацять кроків, Тарзан нагло завважав, що один слоновий зуб білий, а другий чорнявий. Він десь бачив слона з подібними клами. Так. Він пригадав собі де. Це було в нетрах, коли слон попав у яму, а довкруги шакалі вже вили, чекаючи, коли він сконає. Тарзан увільнив тоді його.

Та це міг бути якийсь інший слон. Всетаки Тарзан, не гаючи часу, попробував щастя. Він виступив наперед слона і, піднісши руку, промовив: „Дан до Тантор, Тарзан йо". Великий звір зástановивсь і згагіднів. Тарзан підійшов до нього і почав гласкати пестливо його трубу. Приятелі пізнались.

Тепер Тарзан звелів і Вальторові підійти до слона. Цей без вагання виконав його волю. А слон обійшовся і з Вальтором ласкаво: приятель його приятеля був його приятелем. Вальтор не знав, чому більбільше дивуватися: слонові, що так нагло змінився, чи Тарзанові, що мав такий вплив на звірят. Це було майже чудо, думав Вальтор.